

YASHIL

IQTISODIYOT
va
TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

RESPUBLIKA KONFERENSIYA (ILMIY-AMALIY ANJUMAN) MAQOLA VA TEZISLAR TO'PLAMI:
"MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR SAQLASHDA
"YASHIL IQTISODIYOT", "YASHIL MOLIYA",
"YASHIL BUXGALTERIYA" VA ILG'OR
MUHANDISLIK MAKTABLARINI ILMIY-AMALIY
INTEGRATSIYALASHTIRISH DOLZARBLIGI"

Konferensiya maqola va tezislari to'plami

2025-YIL
30-MAY

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 540 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukxonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Omborxonada wms tizimidan foydalanishni afzalliklari.....	16
G'ofurov Shoxjaxon Abdumajit o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Интеграция проектного офиса в корпоративную структуру строительной компании, работающей по ерс-контрактам.....	21
Махмудов Сардор Козим угли	
Investition muhit va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili	24
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati to'g'risidagi itimoiy-iqtisodiy qarashlar tahlili.....	27
Abduvohidov Behzod XXX	
Tijorat banklarida kredit portfelini boshqarishning asosiy yo'nalishlari.....	30
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekistonda davlat budjetini kupaytirishda soliqlarni ahamiyati.....	34
Karimova Gulbahor Normurodovna	
Dunyo oziq-ovqat bozorining dinamik rivojlanishidagi o'zgarishlar, qiyinchiliklar va ularning yechimlari	36
Tolipova Baxtigul Farxodovna	
Исследование тепловых и диффузионных процессов при азотировании зубчатых колес в вакуумной среде	39
Жасурбек Юлдашбоевич Холмирзаев	
Axborot tizimlaridan foydalangan holda tashkilotni boshqarish bo'yicha qarorlar qabul qilishni takomillashtirish	49
Xujamova Shahrizoda Otabek Qizi	
Sanoat sektorida dekarbonizatsiya va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish strategiyalari	52
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Sanoat rivojlanishini ekonometrik modellashtirish (Surxondaryo viloyati misolida)	56
Xalmuratov Zakirjan Mekkamovich	
"Yashil iqtisodiyot" – barqaror taraqqiyot omili.....	58
Lapasova Kamola Farhod qizi	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	60
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich	
"Makroiqtisodiy masalalarni yechishda matematik modellarning ahamiyati"	63
Abdiraimov Abbas Xolmurod O'g'li	
Moda marketingida iste'molchilarning ichki ehtiyojlari va xulq-atvoriga asoslangan yondashuvlar	67
Tuxtaeva Oydiyoy Normamatovna	
O'zbekiston Respublikasida standartlashtirish siyosatida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik tahlili	72
Raximov Ilyos Muydinovich	
Tijorat banklarida omonatlarni jalb qilishda mijoz sodiqligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar	75
Raximov Shoxrux Furqatovich	
Raqamli bank xizmatlarida sun'iy intellektdan foydalanishning istiqbollari va xavfsizlik masalalari.....	78
Erdonayev Aliqul Xalimovich	
Ta'minot zanjirini optimallashtirish yo'llari.....	82
Matkarimova Umida Alisher qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
The role of global value chains in international trade competition.....	85
Rakhmonova Dildora Ergash Qizi	
Электронная коммерция в узбекистане: государственные стратегии, технологический прогресс и барьеры развития.....	88
Махаммадалиева Муслимахон Шерали Кизи	

Modernization of the social protection system through digital technologies and innovative approaches.....	90
Abduzoirov Mukhiddin Umidjon ugli, Qudratov Inomjon Nemat ugli	
Tabiiy va sun'iy tolalar asosida qayta ishlangan mahsulotlarning texnologik sifati va iqtisodiy samaradorligi.....	93
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B bozori uchun barqaror va yashil taqsimot modellarini ishlab chiqish.....	97
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Chakana savdo va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish	102
Po'latova Sug'diyona Iskandar qizi, Abdullayev Firdavs Sanjar o'g'li, Ravshanova Muxtarama	
Zamonaviy shahar massivlarida xizmat ko'rsatish va boshqarishda "Aqlli shahar" konsepsiyasi.....	105
Ismailov Najmiddin Ilxamovich	
Germaniyaning ta'minot zanjirlarini boshqarish tajribasidan foydalanishni afzalliklari.....	108
Nuriddinov G'ulomiddin Ziyovuddin o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirida CPFR texnologiyasi foydalanishni afzalliklari.....	111
Komilov Muhammad Yusuf Sardorbek o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirlarini qo'llashda jahon tajribasi.....	115
Karimov Amirxon Anvarovich, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Sug'urtada investisiya faoliyatini tashkil etishni huquqiy asoslari.....	118
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	
Yurtimizda amaldagi budjetlararo munosabatlar tartibi, hisobi hamda uning afzalliklari.....	122
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Aholini ijtimoiy himoya qilish institutlari shakllanishining xorij tajribalari	127
Bobonov N.H.	
Способ организации продуктивной работы преподавателя и его влияние на результативность	131
Гулнора Казимова	
Literature is a reflection of the soul and culture of humanity.....	136
Sayidova Sayyora Yorikulovna	
Turizm infratuzilmasida transport xizmatlarini integratsiyalash: muammo va yechimlar	140
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Ekoturizm va madaniy meros obyektlariga tashrifni tartibga soluvchi huquqiy normalar	142
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
Strategies for achieving sustainable growth through green economy transition.....	145
Umida Kakhramonova Gayratovna	
Buxoro viloyatida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	149
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida mulkni qayta baholash va unga yetkazilgan moddiy zararni aniqlash.....	153
Xadjayev Kamoliddin Fazliddinovich	
Shahar aglomeratsiyasining sifatini ekologik va geologik mezonlar asosida kompleks baholash.....	155
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
Sanoatda korxonalarining qayta tiklanuvchi energiya manbalari asosida barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlash	160
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida hududiy tengsizliklarni kamaytirish usullari.....	165
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
Tog' yon bag'rida joylashgan kon uymlarini ochiq usulda qazib olish xususiyatlari.....	174
I.T. Mislibayev, M.Sh. Ochilova	
Milliy iqtisodiyotda turizmning o'rni va rivojlanish imkoniyatlari.....	176
Xudoyberdiyeva Hilola Himmatovna	
China insurance market experience	178
Jumaboyev Akmal Sheraliyevich	

Tijorat banklarida moliyaviy resurslarning shakllanish manbalari.....	181
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
Bank tizimida buxgalteriya hisobotlarida axborot texnologiyalarining roli va rivoji.....	185
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Samarali loyiha risklarini boshqarish: nazariya va amaliyot.....	189
Nosirova Gulira'no Abdulaziz qizi	
XXI-asrda Xitoyning iqtisodiy taraqqiyoti: sohaviy islohotlar, yutuqlar va muammolar tahlili.....	192
D.E.Qarshiyev	
Boshqaruv hisobining zamonaviy konsepsiyalarini joriy etish xo'jalik yurituvchi subyektlarda natijadorlikka erishishning muhim omilidir	195
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Eksportga chiqariladigan mahsulotlar uchun zamonaviy qadoqlashning ahamiyati va tendensiyalari	201
Xidirov Shohrux Bobur o'g'li	
Усовершенствование подходов к управлению проблемными кредитами в коммерческих банках узбекистана	205
Улмасой Хусан кизи Ахмедова	
Sug'urtada investitsiya faoliyatini obyekt va predmeti	208
D.E.Qarshiev	
O'zbekistonda raqamli texnologiyalarning tadbirkorlik sohasida istiqbollari.....	211
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Sug'urtada anderryating xizmatini xorij tajribasidan foydalanish.....	213
D.E. Qarshiev	
Важность проекта «умный город» в узбекистане	216
Акбаржон Иминов	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	218
Akbarjon Iminov	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobini takomillashtirishda tahlilning o'rni.....	220
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li, Shakarov Shahzod Sobir o'g'li	
Temir yo'l va intermodal transport tizimining rivojlanishi: investitsiyalar, xarajatlar va samaradorlik tahlili	226
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ahamiyati.....	230
S.J. Yangiboev	
Korporativ boshqaruv va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik: davlat ishtirokidagi korxonalar misolida.....	234
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
“Sanoat korxonalarida zamonaviy loyiha menejerining asosiy kompetensiyalar modelini ishlab chiqish”	238
Axmedov Daniyar Sabirovich, Valiyev Shamsiddin Eshpulatovich	
Turizmdagi shartnoma munosabatlari: turoperatorlar, turagentlar, turistik xizmatlar iste'molchilari.....	241
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi	
“Разработка модели ключевых компетенций современного менеджера проекта в промышленных предприятиях”	243
Ахмедов Данияр Сабирович, Научный руководитель	
Xorijiy tajriba asosida o'zbekistonda oliy ta'lim akademik boshqaruvini takomillashtirish	249
Muxamedova Moxigul Xusanovna	
The role of international institutions in accelerating green finance	253
Qudratov Inomjon Nemat o'g'li	
Barqaror iqtisodiy o'sish sharoitida yashil innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish	257
Xudayberdieva Dilnoza Egamberdiyevna	
Indicators and criteria of women's sustainable employment in the context of economic growth.....	262
Kholiyorova Shokhista Kahramon kizi	
Qishloq xo'jaligi sohasida “Salam” maxsus savdo shartnomalaridan foydalanish istiqbollari.....	267
Xoliyrov Xomid	

Davlat xaridlarida kichik biznesning ortib borishi va uning umumiy tizimdagi o'рни	269
Majidov Nizom Baxramovich	
Davlat qarzlari qaytarish mexanizmlarini takomillashtirish va tashqi xatarlardan himoyalash yo'nalishlari	273
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Xalqaro moliya institutlaridan investitsiyalarni jalb qilishning ahamiti	277
Tolibov Shoxrux Muminovich	
O'zbekiston respublikasining soliq salohiyati: 2024-yilda viloyatlar va Qoraqalpog'iston	280
Poyonov Otabek Abdiqaxxor o'g'li, Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich	
Oliy ta'lim muassasalarida investitsiya muhitini boshqarishning institutsional mexanizmlari	283
Otaxanov Rasulbek Marks o'g'li	
Автоматизированное управление корпоративными расходами: стратегический подход и экономическая эффективность	286
Кахоров Абдумалик Рахматулло угли	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана	289
Салим Дониёров	
Raqamli transformatsiyaning mohiyati va bank sohasidagi ahamiyati	294
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Деятельность международных финансово-кредитных организаций и перспективы развития сотрудничества с Республикой Узбекистан	299
Холикова Зарнигор Камолиддин кизи	
Budjet tashkilotlarining xarajatlar smetalarida davlat xarajatlarini moliyalashtirish tartibi va amal qilish holati	302
Abdurasulov Sardor To'liqin o'g'li	
Tijorat banklari tomonidan komplayens-nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari	307
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Bank tizimi modernizatsiyasida innovatsion boshqaruv modellarining ahamiyati	310
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya	314
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida yashirin iqtisodiyotni qisqartirishga yo'naltirilgan davlatning siyosati, me'yoriy-huquqiy bazasi va iqtisodiy islohotlari	317
Xasanov Jaxongir Jamshidovich	
"Qurilish materiallari sanoatida innovatsion faollikni rag'batlantirish mexanizmi"	321
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Legal foundations and challenges in the implementation of guarantees for foreign investors' rights	324
Alisherova E'zoza, N. Kh. Rakhmonqulova	
Innovatsion faollikni oshirish orqali qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlikni ta'minlash	326
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Soliq siyosatining inklyuziv rivojlanishni ta'minlashining huquqiy-me'yoriy asoslari	329
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
Транснациональные корпорации и международное право: к формированию глобальных экономических норм через расширение правосубъектности	334
Хидоятов Бурхон Ғайрат ўғли, С.М. Адилходжаева	
O'zbekistonda yashirin iqtisodiyotning hozirgi holati va uni shakllantiruvchi omillar	338
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
Abxidjit Banerdji va Ester Dyuflo ilmiy qarashlarida kambag'allikni qisqartirish istiqbollari	343
M.E.Rajabboyev	
Transport va logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali eksport samaradorligini oshirish	346
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Fond bozori vositasida iqtisodiyotni moliyalashtirishning usullari	350
G'aniyev Axrorjon Norboy o'g'li	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida ichki audit xizmati faoliyatining amaliy jihatlari	354
Kuliyev Komil Shuxratovich	
Digitalization in economy	358
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	

Sirkulyar iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan yashil investitsiya strategiyalari.....	361
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Sun'iy intellekt yordamida quritilgan organik mevalar eksportida marketing strategiyalarini optimallashtirish.....	363
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.....	372
Zaripov Toxirjon Yusufboy o'g'li	
Hududlarda ayollar bandligini ta'minlash orqali investitsion muhitni yaxshilash yo'llari.....	376
Imomova Kamola Novfal qizi	
O'ZBEKISTONDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI.....	381
Solikhova Dildora Alisher qizi	
SANOAT KORXONALARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: IQTISODIY SAMARADORLIK VA INNOVATSIYA BOSHQARUVI.....	384
Mansurova Sayyora Baxtiyor qizi	
O'ZBEKISTONNING IT-XIZMATLAR EKSPORTI GEOGRAFIYASI 2024-YIL NATIJALARI.....	387
Jumaboyev Akmaljon Sheraliyevich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORINI TAKOMILLASHTIRISH.....	391
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
TURIZM SOHASIDA MIJOZLAR SODIQLIGINI OSHIRISHDA MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINING AHAMIYATI.....	397
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA SOLIQ SIYOSATINING SAMARADORLIGI.....	400
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI: GLOBAL VA MAHALLIY TAHLIL.....	402
Xamdullayeva Gulhoyo Ergash qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORT TARKIBINI YUQORI QO'SHIMCHA QIYMATLI MAHSULOTLARGA O'TKAZISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	404
Raximov Eshmurod Normuradovich	
EKSPORT FAOLIYATIDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	408
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
SIYOSIY ISLOHOTLAR VA GLOBALLASHUVNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI.....	411
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	
O'ZBEKISTONNING YALPI ICHKI MAHSULOT (YAIM) O'SISH TENDENSIYALARI.....	414
Akmalbek Najimov Umid o'g'li, Ishmanova Dinara	
MILLIY MOLIYA BOZORI JORIY HOLATI TADQIQI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	417
Samadov Temur Oybek o'g'li	
ELEKTRON TO'LOV XAVFSIZLIGI: ZAMONAVIY TAHDIDLAR VA HIMOYA MEXANIZMLARI.....	421
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li	
MAMLAKAT MAKROIQTISODIY BARQARORLIGINI TAMINLASHDA TASHQI SAVDO SIYOSATINING O'RNI.....	424
Alimova Dilfuzaxon Rustam qizi	
O'ZBEKISTONDA G'AZNACHILIK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI DAVLAT MOLIYASI BOSHQARUVINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	427
Tangrieva Farida Abdulkarimovna	
DEVELOPING TOURISM THROUGH VIRTUAL AND AUGMENTED REALITY TECHNOLOGIES.....	431
Olimov Davron Olimovich	
JAHON MOLIYA BOZORLARINING BARQARORLIGI VA INQIROZ XAVFI.....	433
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o'g'li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ПРОВЕДЕНИИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ.....	436
Турсунбоева Нилуфар Отабековна	
O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLARI EKSPORTINING IJTIMOY-IQTISODIY MEXANIZMLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	441
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	

TASHKILOTNING INNOVATSION POTENSIALI RAQOBATBARDOSHLIK USTUNLIGI SIFATIDA.....	445
<i>Djalilov Sardor Sadilloevich</i>	
SUN'YI INTELLEKT ASOSIDAGI INVESTITSİYALARNI JALB QILISH TAHLILI: SINGAPUR IQTISODIY TARAQQIYOT KENGASHI, IRLANDIYANING IDA STRATEGIYASI VA BAANING NEXTGENFDI TASHABBUSI TAQQOSLAMASI.....	448
<i>Kurolov Maksud Obitovich</i>	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSİYALASH SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI KREDITLASH AMALIYOTI	457
<i>Sultonova Sevara Faxriddinovna</i>	
HUDUDLARDA ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ROLI	459
<i>Jahongir Matkarimov</i>	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINING RENTABELLIK DARAJASIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	462
<i>To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li</i>	
THE INTERRELATION BETWEEN HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT AND DEMOGRAPHIC CHALLENGES IN UZBEKISTAN	466
<i>Hamrokulov Mirabbos Ortiqovich</i>	
TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA LIKVIDLIK BOSHQARUVI VA MONETAR SIYOSATNING O'ZARO TA'SIRI	468
<i>Turdibayev Abdulaziz Abduvaxidovich</i>	
TOSHKENT VILOYATIDA OLTIN BEL TOG' KURORTINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	472
<i>Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Fatema Nabizada Javid</i>	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISH XUSUSIYATLARI	477
<i>Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna</i>	
THE CHALLENGES OF ECONOMIC INTEGRATION IN THE GLOBAL ECONOMY FOR CENTRAL ASIAN COUNTRIES	480
<i>Tojiqulova Sitara Sobirjon qizi</i>	
SURXONDARYO VILOYATIDA INVESTITSİYALAR HAJMINING AHOLI BANDLIGIGA TA'SIRI.....	485
<i>Zaripova Muqaddas Jumaniyozovna, Normurodov Asliddin Alijon o'g'li</i>	
TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISHNING ZARURLIGI.....	489
<i>B.Izbosarov, N.Hakimova</i>	
GLOBAL OZIQ-OVQAT TIZIMIDA BOZOR MEXANIZMLARINING ROLI VA MUVOZANATI	491
<i>Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li</i>	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MODEL.....	493
<i>Jahongir Matkarimov</i>	
O'ZBEKISTONDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI EKSPORT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	496
<i>Xalilova Feruza Jamolovna</i>	
IMPROVING THE EVALUATION OF RETAIL LENDING PRACTICES EFFICIENCY IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	499
<i>Mamatova Sevara Ilhom qizi</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	504
<i>Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDLARNING STRATEGIK MAQSADLARINI ISHLAB CHIQRISH ASOSIDA AGROTADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH	506
<i>G'afurov Zohidjon</i>	
YOSHLAR STARTAPLARINI VENCHUR FONDLARI ORQALI QO'LLAB-QUVVATLASH IMKONIYATLARI.....	508
<i>Valiev Umid Gulamovich</i>	
"YASHIL IQTISODIYOT" IMKONIYATLARIDAN FOYDALANIB O'ZBEKISTONDA IJTIMOY - IQTIDOY MUAMMAOLARNI XAL ETISH	511
<i>Karimov Nodirbek</i>	

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA OZIQ-OVQAT, XAVFSIZLIK VA XO'JALIK XIZMATLARINI AUTSORSING ASOSIDA TASHKIL ETISHNING BUDJETGA TA'SIRI.....	514
Xamidov Anis Choriyevich	
THE ROLE OF AMINO ACIDS IN THE LIFE OF ATHLETES.....	518
Yoldasheva Roila Jumaevna	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ИНСТИТУТОВ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРЦИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНЦИИ.....	525
Солиев Абдумажид Джабборович	
O'ZBEKISTONDA KAPITAL BOZORI INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH HOLATI TAHLILI	529
Holov Sherali	
BANK TIZIMIDA KREDIT RISKLARINI KAMAYTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	532
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich	
BOZOR IQTISODIYOTIDA DAROMADLAR TAQSIMOTI VA TENGSIZLIK MUAMMOSI	536
Fayziyeva Dilso'z Bahodirovna	

BOZOR IQTISODIYOTIDA DAROMADLAR TAQSIMOTI VA TENGSIZLIK MUAMMOSI

Fayziyeva Dilsoʻz Bahodirovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti “Iqtisodiyot nazariyasi” kafedrasida assistenti,
d.fayzieva@tsue.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar taqsimoti va daromadlar tengsizligi muammosi nazariy va empirik jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda daromadlar taqsimotining ishlab chiqarish omillariga egalik darajasi, mehnat bozori holati hamda institutsional muhit bilan oʻzaro bogʻliqligi ochib berilgan. Zamonaviy iqtisodiy jarayonlar, xususan, texnologik taraqqiyot va globallashtirish sharoitida daromadlar tafovutining kuchayish sabablari asoslab berilgan. Jahon banki, Xalqaro valyuta jamgʻarmasi, OECD va milliy statistika maʼlumotlari asosida daromadlar tengsizligining iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarini baholangan. Tadqiqot natijalari daromadlar tengsizligini yumshatishda davlatning fiskal va ijtimoiy siyosati muhim ahamiyatga ega ekanini koʻrsatadi hamda iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy adolat oʻrtasidagi muvozanatni taʼminlash zarurligini asoslaydi.

Kalit soʻzlar: bozor iqtisodiyoti, daromadlar taqsimoti, daromadlar tengsizligi, Gini koeffitsienti, fiskal siyosat, ijtimoiy adolat, iqtisodiy oʻsish.

Abstract: This article provides a theoretical and empirical analysis of income distribution and income inequality in a market economy. The study examines the relationship between income distribution, ownership of production factors, labor market conditions, and the institutional environment. The causes of increasing income disparities under conditions of technological progress and globalization are substantiated. Using data from the World Bank, the International Monetary Fund, OECD, and national statistical sources, the economic and social consequences of income inequality are assessed. The findings highlight the significant role of fiscal and social policies in mitigating income inequality and emphasize the necessity of maintaining a balance between economic efficiency and social justice.

Key words: market economy, income distribution, income inequality, Gini coefficient, fiscal policy, social justice, economic growth.

Аннотация: В статье проведён теоретический и эмпирический анализ проблемы распределения доходов и неравенства в условиях рыночной экономики. Рассматривается взаимосвязь распределения доходов с владением факторами производства, состоянием рынка труда и институциональной средой. Обоснованы причины усиления дифференциации доходов в условиях технологического прогресса и глобализации. На основе данных Всемирного банка, Международного валютного фонда, OECD и национальной статистики оценены экономические и социальные последствия неравенства доходов. Полученные результаты свидетельствуют о важной роли фискальной и социальной политики государства в смягчении доходного неравенства и обосновывают необходимость обеспечения баланса между экономической эффективностью и социальной справедливостью.

Ключевые слова: рыночная экономика, распределение доходов, неравенство доходов, коэффициент Джини, фискальная политика, социальная справедливость, экономический рост.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar taqsimoti jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasi, iqtisodiy oʻsish barqarorligi hamda ijtimoiy adolatni taʼminlash bilan bevosita bogʻliq boʻlgan muhim masalalardan biri hisoblanadi. Bozor mexanizmlarining asosiy tamoyillari — erkin raqobat, talab va taklif asosida narxlarning shakllanishi, shuningdek, ishlab chiqarish omillarining samarali taqsimlanishi — iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilsa-da, daromadlarning aholi oʻrtasida teng taqsimlanishini kafolatlamaydi. Natijada, bozor iqtisodiyotida daromadlar tengsizligi muammosi muqarrar hodisa sifatida namoyon boʻladi.

Daromadlar taqsimoti mehnat, kapital, yer va tadbirkorlik qobiliyati kabi ishlab chiqarish omillarining bozor qiymati asosida shakllanadi. Ushbu omillarga egalik darajasi hamda ulardan foydalanish imkoniyatlarining notekisligi aholi qatlamlari oʻrtasida daromadlar tafovutining yuzaga kelishiga olib keladi. Ayniqsa, texnologik taraqqiyot, moliyaviy bozorlarning rivojlanishi va globallashtirish jarayonlari yuqori malakali mehnat va kapital

egalarining daromadlarini tezroq oshirayotgan bir paytda, past malakali ishchi kuchi hamda ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarning daromadlari nisbatan sekin sur'atlarda o'smoqda.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda daromadlar tengsizligi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va institutsional muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Daromadlar tafovutining haddan tashqari kuchayishi kambag'allikning saqlanib qolishiga, o'rta sinf ulushining qisqarishiga, ijtimoiy harakatchanlikning pasayishiga hamda jamiyatda ijtimoiy keskinlikning ortishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, daromadlar taqsimoti masalasi davlatning iqtisodiy va ijtimoiy siyosatida muhim ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda.

Bozor iqtisodiyotida daromadlar taqsimoti va tengsizlik muammosini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uning kelib chiqish omillari va oqibatlarini aniqlash, shuningdek, ijtimoiy adolat va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash mexanizmlarini ishlab chiqish bugungi kunda muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur tezis aynan ushbu masalalarga bag'ishlanib, bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar tengsizligining mohiyati va uni tartibga solish yo'llarini yoritishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bozor iqtisodiyotida daromadlar taqsimoti va tengsizlik muammosi iqtisodiy nazariya hamda amaliy tadqiqotlarda uzoq yillardan buyon muhokama qilib kelinayotgan masalalardan biri hisoblanadi. Klassik iqtisodiy nazariyada daromadlar taqsimoti ishlab chiqarish omillarining bozor qiymati asosida shakllanishi bilan izohlanadi. A. Smit va D. Rikardo kabi klassik iqtisodchilar mehnat, kapital va yer omillarining daromadlar taqsimotidagi rolini tahlil qilib, bozor mexanizmlarining iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashdagi ustuvor ahamiyatini ta'kidlaganlar.

Neoklassik iqtisodiy yondashuv doirasida daromadlar taqsimoti ishlab chiqarish omillarining chegaraviy mahsuldorligi asosida tushuntiriladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, har bir ishlab chiqarish omili o'zining iqtisodiy hissasiga mos ravishda daromad oladi. Biroq zamonaviy tadqiqotlar ushbu nazariyaning real iqtisodiy sharoitlarni to'liq aks ettirmasligini, ayniqsa, institutsional omillar va bozor nomukammalliklari mavjud sharoitda daromadlar tengsizligi kuchayishini ko'rsatmoqda.

Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda daromadlar tengsizligi masalasi keng empirik tahlillar asosida yoritilgan. T. Piketti o'z tadqiqotlarida kapital daromadlarining mehnat daromadlariga nisbatan tezroq o'sishini asoslab, bozor iqtisodiyotida boylik va daromadlarning jamlanishi muqarrar ekanligini ko'rsatadi. A. Atkinson va B. Milanovichlarning ishlari esa daromadlar tengsizligining global va milliy darajadagi dinamikasini tahlil qilib, bozor iqtisodiyotida davlatning qayta taqsimlovchi siyosati muhim rol o'ynashini asoslaydi.

Xalqaro tashkilotlar — Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi hamda OECD hisobotlarida bozor iqtisodiyotida daromadlar taqsimoti masalasi iqtisodiy o'sish, bandlik va ijtimoiy barqarorlik bilan uzviy bog'liqlikda ko'rib chiqiladi. Ushbu manbalarda daromadlar tengsizligining haddan tashqari kuchayishi iqtisodiy o'sish sur'atlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi va ijtimoiy barqarorlikni izdan chiqarishi mumkinligi ta'kidlanadi.

Mahalliy iqtisodiy adabiyotlarda ham bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida daromadlar taqsimoti va tengsizlik masalalari muhim o'rin tutadi. Tadqiqotlarda iqtisodiy islohotlar, bandlik siyosati, soliq tizimi hamda ijtimoiy transferlarning daromadlar tengsizligini yumshatishdagi roli tahlil qilinadi. Shu bilan birga, mavjud adabiyotlarda bozor mexanizmlari va davlat aralashuvining optimal nisbatini aniqlash masalasi yetarlicha chuqur o'rganilmagan.

Mazkur tezis bozor iqtisodiyotida daromadlar taqsimoti va tengsizlik muammosini nazariy va empirik jihatdan umumlashtirishga, mavjud ilmiy yondashuvlarni tahlil qilish orqali ijtimoiy adolat va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash masalalarini yoritishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar taqsimoti mexanizmlarini tahlil qilish va daromadlar tengsizligining shakllanish omillarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, unda kompleks va tizimli metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy konsepsiyalar hamda empirik tahlil usullarining o'zaro uyg'unligiga asoslandi.

Tadqiqotning nazariy asosini klassik va neoklassik iqtisodiy nazariyalar, institutsional iqtisodiyot, shuningdek, ijtimoiy adolat va inklyuziv o'sish konsepsiyalari tashkil etadi. Klassik yondashuvlar doirasida ishlab chiqarish omillariga egalik va ularning bozor bahosi daromadlar taqsimotiga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida qaraldi. Neoklassik yondashuv asosida esa daromadlar chegaraviy mahsuldorlik tamoyili nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Shu bilan birga, institutsional yondashuv orqali davlat siyosati, soliq tizimi hamda ijtimoiy transferlarning daromadlar tengsizligini tartibga solishdagi roli baholandi.

Empirik tahlil jarayonida Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi, OECD hamda milliy statistika organlarining ochiq ma'lumotlaridan foydalanildi. Daromadlar tengsizligini baholashda Gini koeffitsienti, aholi

daromadlarining kvintil va desil bo'yicha taqsimoti, kambag'allik darajasi kabi ko'rsatkichlar asos qilib olindi. Daromadlar taqsimotiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlashda bandlik darajasi, ish haqi dinamikasi va soliq yukining o'zgarishi tahlil qilindi.

Tadqiqotda statistik taqqoslash, dinamik tahlil, mantiqiy umumlashtirish hamda qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Turli mamlakatlar va davrlar kesimida olingan ma'lumotlar asosida bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar taqsimotining o'zgarish tendensiyalari aniqlanib, tengsizlikning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarini baholandi. Shuningdek, ilmiy adabiyotlar tahlili orqali mavjud nazariy yondashuvlar tizimlashtirildi va ularning amaliy ahamiyati ochib berildi.

Mazkur metodologik yondashuv bozor iqtisodiyotida daromadlar taqsimoti va tengsizlik muammosini har tomonlama yoritish, ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish hamda ushbu muammoni yumshatishga qaratilgan takliflarni ishlab chiqish imkonini beradi.¹

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan nazariy va empirik tahlillar bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar taqsimoti ishlab chiqarish omillariga egalik darajasi, mehnat bozorining holati hamda institutsional muhit bilan bevosita bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bozor mexanizmlari iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynasa-da, daromadlarning ijtimoiy guruhlar o'rtasida adolatli taqsimlanishini avtomatik tarzda ta'minlamaydi. Bu holat daromadlar tengsizligining bozor iqtisodiyotiga xos xususiyat sifatida namoyon bo'lishiga olib kelmoqda.

Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sish sur'atlarining yuqoriligi har doim ham daromadlar tengsizligining kamayishiga olib kelmaydi. Aksincha, ko'plab mamlakatlarda YaIM o'sishi bilan bir vaqtda aholi daromadlarining yuqori kvintil va desil guruhlari ulushi ortib, past daromadli qatlamlar ulushi nisbatan sekin sur'atlarda o'smoqda. Bu holat bozor iqtisodiyotida kapital va yuqori malakali mehnat daromadlarining tezroq oshishi bilan izohlanadi.

Mehnat bozori tahlili natijalari daromadlar tengsizligining shakllanishida muhim omil ekanini ko'rsatdi. Yuqori malakali ishchi kuchiga bo'lgan talabning oshishi va texnologik taraqqiyot sharoitida ish haqi differensiasiyasi kuchayib bormoqda. Natijada, ta'lim darajasi va kasbiy ko'nikmalari yuqori bo'lgan shaxslar bilan past malakali ishchi kuchi o'rtasidagi daromad tafovuti kengaymoqda. Bu holat ijtimoiy harakatchanlikning pasayishiga va o'rta sinf ulushining qisqarishiga olib kelmoqda.

Shuningdek, tadqiqot natijalari davlatning fiskal va ijtimoiy siyosati daromadlar tengsizligini yumshatishda muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi. Soliq tizimining progressivligi, ijtimoiy transferlar hamda davlat tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar daromadlar taqsimotining nisbatan muvozanatli bo'lishiga xizmat qiladi. Biroq bozor mexanizmlarining ustuvorligi sharoitida ushbu instrumentlarning yetarli darajada samarali qo'llanilmasligi tengsizlikning chuqurlashishiga olib kelishi mumkin.²

Ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlar tahlili shuni ko'rsatadiki, daromadlar tengsizligining haddan tashqari kuchayishi iqtisodiy o'sishning barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Daromadlar tafovutining oshishi ichki iste'mol talabini cheklab, inson kapitaliga investitsiyalarni kamaytiradi hamda ijtimoiy keskinlik xavfini kuchaytiradi. Shu sababli, bozor iqtisodiyotida daromadlar taqsimoti masalasi faqat iqtisodiy samaradorlik nuqtayi nazaridan emas, balki ijtimoiy barqarorlik va adolat tamoyillari asosida ham baholanishi lozim.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar tengsizligi muammosi murakkab va ko'p qirrali xarakterga ega ekanini ko'rsatdi. Daromadlar taqsimotining yakuniy natijalari bozor mexanizmlarining o'zidan ko'ra, davlat siyosati, institutsional muhit va ijtimoiy himoya tizimlarining samaradorligiga ko'proq bog'liq ekanligi aniqlandi. Bu holat bozor iqtisodiyotida daromadlar tengsizligini kamaytirishga qaratilgan kompleks va muvozanatli siyosat yuritish zarurligini asoslab beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar taqsimoti iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy adolat o'rtasidagi murakkab muvozanatga asoslanishini ko'rsatdi. Bozor mexanizmlari resurslardan samarali foydalanish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynasa-da, daromadlarning aholi qatlamlari o'rtasida teng taqsimlanishini mustaqil ravishda ta'minlay olmaydi. Natijada, daromadlar tengsizligi bozor iqtisodiyotiga xos obyektiv hodisa sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, daromadlar tengsizligining shakllanishiga ishlab chiqarish omillariga egalikdagi tafovutlar, mehnat bozorida strukturaviy nomutanosibliklar, texnologik taraqqiyot hamda ta'lim

1 Otaboyev F.O. Iqtisodiy o'sish va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2022. VOLUME 2. ISSUE 6. ISSN 2181-1784. SJIF 2022: 5.947. – B. 696-709

2 Otaboyev F.O. Iqtisodiy o'sish va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2022. VOLUME 2. ISSUE 6. ISSN 2181-1784. SJIF 2022: 5.947. – B. 696-709

darajasidagi farqlar sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu omillar yuqori malakali mehnat va kapital egalarning daromadlarini tez sur'atlarda oshirayotgan bir paytda, past daromadli qatlamlarning iqtisodiy imkoniyatlarini cheklab qo'ymoqda.

Shuningdek, daromadlar tengsizligining haddan tashqari kuchayishi uzoq muddatli istiqbolda iqtisodiy o'sishning barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatib, ijtimoiy harakatchanlikning pasayishi, o'rta sinf ulushining qisqarishi hamda jamiyatda ijtimoiy keskinlikning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Bu holat bozor iqtisodiyotida daromadlar taqsimotini faqat bozor mexanizmlari orqali emas, balki davlatning faol tartibga soluvchi siyosati orqali muvozanatlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, bozor iqtisodiyotida daromadlar tengsizligini kamaytirish uchun samarali soliq va qayta taqsimlovchi mexanizmlarni joriy etish, ta'lim va mehnat bozoriga teng kirish imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, ijtimoiy himoya tizimlarini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan ushbu chora-tadbirlar orqali iqtisodiy samaradorlikni saqlab qolgan holda ijtimoiy adolatni ta'minlash va barqaror rivojlanishga erishish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and Its Discontents*. New York: W. W. Norton & Company.
2. Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, MA: Harvard University Press. <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674430006>
3. World Bank (2022). *World Development Report: Equity and Development*. Washington, DC.
4. International Monetary Fund (IMF) (2021). *Globalization: What's New?* IMF Staff Papers. <https://www.imf.org/en/Publications>
5. OECD (2020). *Inequality in the Global Economy*. Paris: OECD Publishing.
6. UNDP (2023). *Human Development Report*. United Nations Development Programme.
7. Milanovic, B. (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Harvard University Press. <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674737136>
8. Rodrik, D. (2011). *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York: W. W. Norton & Company.
9. Atkinson, A. B. (2015). *Inequality: What Can Be Done?* Harvard University Press.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025-yil, may.

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>